

מתוך מתוך סיפורה של **עמליה שחף**
 "ילדות במרחב הרדיקלי - סיפורם של ילדי
 דור המייסדים בחברון - 1971-1968"

"עלינו לחברון"

אידאולוגיה ותחושת שליחות

כמעט, כפי שסיפרה רבקה:
 הם לא כל כך ידעו לאן הם עוברים... צריך ליישב את
 ארץ ישראל ועוברים.

כפי שעולה מן הזיכרונות של רבים מן המרואיינים,
 כילדים הם לא היו שותפים להחלטה לעבור לחברון,
 ובעת הבשורה הם לא הבינו עד תום את משמעותה
 ואת השלכותיה על חייהם. לא אחת הם אף היו
 חשופים לדילמות ולוויכוחים שניטשו בין הוריהם בנוגע
 להחלטה. בחלק ניכר מן המשפחות לוותה הבשורה
 בהסברים על מחוז היעד מתוך האדרת העשייה
 האידאולוגית, ובחלקן הסתפקו ההורים בבשורה לקונית
 למדי.

דליה מספרת כי השיתוף והידע בביתה נסמך על
 מקורות רבים ולווה בהנמקות פוליטיות, דתיות
 וחברתיות. נראה כי הידיעה והבנת המהלך הקנו לה
 ביטחון ויכולת להתמודד והטמיעו בה תחושה של

הבחנה מקובלת היא בין הגירה מרצון
 ומבחירה להגירה כפויה הנובעת מאילוצים
 כלכליים, ביטחוניים, פוליטיים ואחרים.
 אין דומה חוויה של הגירה בכורח, עד כדי פליטת,
 לבחירה מרצון לעבור למקום אחר משיקולים של איכות
 חיים, וקשרים חברתיים או רצון לניעות חברתית (חושן
 1989 ; רדיין 2002). הנחת המוצא היא שהמניע להגירה
 משפיע במידה רבה על אופן הקליטה במקום היעד
 (Eisenstadt 1954).

מסיפוריהם של כל הילדים עולה תמה ברורה של
 הגירה אידאולוגית. מזיכרונותיהם עולה רקע של בית
 ציוני, תחושת שליחות ואקטיביזם עז שהביאו למעבר
 המשפחתי לחברון. כך, למשל, ילדי משפחה מספרים כי
 "אבא הרגיש שצריך לקום ולזוז", וסיפור ההתארגנות
 למעבר לחברון מקבל בסיפורם ממד מיתי וחלוצי כאחד.
 חלק מן המרואיינים תיארו כי תשוקה או פעולה שנבעה
 מראייה ערכית הולידה מעשה הגירה אימפולסיבי

"תמה ברורה של
הגירה אידיאולוגית".
ילדות בחברון

בני מתאר תחושה דומה, אך מדבריו עולה המניע הערכי של המעבר לחברון כאלטרואיזם חברתי תוך כדי ויתור על הנוחות האישית:

אנחנו באנו לעזרה... לא היינו בגרעין הראשוני. לכן גם תמיד הרגשתי קצת חריג בנוף... ברוב החבורה באמת ההורים למדו בישיבה... אני הגעתי מתחום אחר... התייחסתי למעבר לחברון כסוג של הרפתקה. לא ראיתי בזה אידיאולוגיה גדולה.

יעל מתארת שיח נוסף שהתקיים בקרב הילדים ובמרכזו הסכמה או אי-הסכמה עם המעשה האידיאולוגי של קהילת חברון. כך היא מתארת שיחה שנסבה סביב תחושת השליחות שניטעה בהם, לצד שאלת המחיר האישית:

דיברו על זה כל הזמן שלנו יש תורה לאומית, ולא פרטית... אני ובינה דיברנו על זה הרבה... שאנחנו נעשה דברים שחשובים לעם ישראל... פעם היה ויכוח בינינו...

אחריות אישית כלפי משפחתה וכלפי הקהילה. היא הכירה אפוא בציפייה להקרבת הנוחות והצרכים האישיים לטובת הקולקטיב והחזון. חשיבות המעשה האידיאולוגי הועבר גם לילדים הצעירים יותר במסרים גלויים וסמויים עד שהיה לחלק מן הזהות החברונית שהוטמעה בהם אף בלי שהבינו לעתים את גודל המהלך, כפי שאומרת רעיה:

זה היה בדם שלנו. זה כמו תינוק שיונק את החלב של אימא שלו ולא שואל שאלות.

עם זאת, היו גם מרואיינים שטענו כי הפן האידיאולוגי לא היה דומיננטי בחוויית המעבר לחברון. כך, למשל, מספר דורון:

אני לא זוכר את ההגעה שלנו לחברון כהתחלה אידיאולוגית מדי... זה היה דבר שהתגלגל. לא ידענו שאנחנו הולכים לקראת משהו גדול של התיישבות. מבחינת ההורים זה אולי היה קיים. מבחינתי לא.

"אבא שלי
הגיע לחברון
מאידאולוגיה.
אני לא יודעת אם
היינו נשאים
במקום הקודם,
אם היה אחרת.
אני בטוחה שלי
היה יותר טוב..."

כיתוב

לאידאולוגיה מהפכנית ובין סולידריות משפחתית. ילדות במרחב רדיקלי ואכן, הילדים חוו את המחויבות ואת ההתמסרות המוחלטת של הוריהם לעבודת ההתנחלות האקטיביסטית-אידאולוגית של קהילת חברון המתהווה. יכולתם של ההורים להתפנות לילדיהם פחתה מאוד, ותחת זאת הייתה האידאולוגיה לגורם מאחד, והילדים היו לחלק ממנה.

זרות היא תחושה אופיינית אינהרנטית לחוויה האנושית של מעבר למקום חדש ולחברה חדשה. מטפורית אפשר לתאר את המהגר כאדם רז החוצה את גבולות המקום המוכר ועובר אל המקום הלא נודע, ומשעה שעשה כך משימתו היא לזהות את הקודים התרבותיים, את נורמות ההתנהגות ואת הסדר החברתי של החברה החדשה (לומסקי-פדר ורפופורט 2010). ראשיתה של ההתחברות למקום ולקבוצה היא בהתמסרות לשליחות מהפכנית; בשלב השני ניכרת הזדהות חזקה עם הקולקטיב, מערכת יחסים ספונטנית ראשית ולא אמצעית בין חבריו, פיקוח חברתי בלתי פורמלי ואחידות בין חברי הקבוצה (טלמון 2001). בעבור ילדי חברון, השנתיים ומחצה שבהן חיו בבית הממשל בחברון היו תהליך התחברות מתמשך במרחב רדיקלי ומבודד, אך הייתה בו גם תחושה של בדידות וזרות המאפיינת כל תהליך הגירה באשר הוא.

בזרות אפשר למצוא שני קצוות מנוגדים: ערעור הסדר ותחושת השחרור. מצד אחד, המוכר והיציב מופר שוב

האם מישהי מצטערת שההורים שלנו הביאו אותנו למקום שלנו? אני ובינה אמרנו שבחיים לא נצטער. זו השליחות שלנו... מאוד שאבנו מההורים את המקום הזה של השליחות.

לעומתן, אורנה משמיעה קול מאשים וכועס על המעבר לחברון ומתארת סבל ומחיר גדול ששילמה כילדה בשל האידאולוגיה של הוריה:

אבא שלי הגיע לשם מאידאולוגיה. אני לא יודעת אם היינו נשאים במקום הקודם, אם היה אחרת. אני בטוחה שלי היה יותר טוב... היה יום אחד מאושר בחיים שלי שקשור לממשל חברון, כשהפציצו אותה עד העצם... בשבילי זו הייתה תחילה של מאסר... יש לי ילדים... ולא רק שלא עלה בדעתי לעשות להם מה שההורים שלי עשו, אלא להפך. נשמע לי הזוי.

המעבר לחברון היה כרוך בשינוי גמור באורחות החיים של הילדים ומשפחותיהם: שגרת יומם, חבריהם, ההתנהלות המשפחתית ולעיתים גם עימות עם הנורמות הדתיות. ההתמסרות של הורי הילדים לעשייה האידאולוגית הייתה מוחלטת, ובקרב חלק מן המשפחות היא העמידה במבחן את הלכידות ואת חלוקת התפקידים במשפחה. הניתוק הגאוגרפי מן החברה הקודמת היה הרמטי ויצר חברה אידאולוגית חדשה שקידשה אקטיביזם, מיליטריזם, אלטרואיזם והקרבה. טלמון (2001) כינתה זאת "התמכרות לאידאולוגיה" והדגישה כי קיים מתח מובנה בין המחויבות המוחלטת

ושוב, מסדי הביטחון מתערערים עד כדי כאוס ועולה תחושה של אובדן שליטה. מן הצד האחר, תחושת הזרות עשויה לעורר שחרור ותקווה, התרת מחויבויות לנורמות ולקודים תרבותיים קודמים ותחושת סקרנות ותקווה כלפי צפונות העתיד. זה מצב ספי (לימנילי) שהמהגר נמצא בו בתווך בין עולמו הישן ובין עולמו החדש, בין העבר במקום שעזב לעתיד המצופה לו במקום החדש. לצד הקושי, זה מעבר שיש בו הזדמנויות לשינוי אישי וקבוצתי (Billig, Kohn, and Levav 2006; Gazit 2018; Turner 1974). את מעבר הילדים לחברון אפשר לראות כחציית גבול פיזית, סימבולית וחברתית. זו הייתה כניסה לטריטוריה חדשה שנכבשה חודשים ספורים קודם לכן, וקו גבול חדש נקבע בה. זו הייתה גם חציית גבול חברתית ממקום מגורים ומחברה קודמת למקום חדש. מלון פארק, ולאחריו בית הממשל, היו מרחב ספי שבו התכנסה קבוצת ילדים שהיו זרים במקום וזרים זה לזה. הם חוו תחושות של זרות וחוסר ודאות ולצדן תחושות של סקרנות ועניין במקום חדש שאפשר את החיבור הראשוני ואת ראשיתה של קהילה חדשה.

המראיינים מתארים אפוא תחושה של כאוס רגשי ופיזי בשל הפרה מוחלטת של הסדר החברתי והנורמות המוכרות להם. הבלבול ואי-הסדר התרחשו באמות היסוד שהיו המובן מאליו בחייהם: היעדר מיטה לישון בה, שירותים ללא אסלה, ריח ליזול וחשיפה ראשונה לחפץ לא מוכר טלוויזיה. בינה זוכרת "שזה היה מעניין לראות איך הם חיים" ומתארת תחושה מעורבת של חשש מן הבלתי מוכר לצד סקרנות ועניין. קושי מרכזי במעבר לחברון שתיארו מראיינים היה הניתוק והגעגועים לחברת הילדים הקודמת. מספר אלי: הבעיה היותר קשה שלי הייתה ההתנתקות מהחברה ומחברים. פתאום לא היו הרבה ילדים... לא היה בית ספר. זה היה משהו מאולתר. לפני שהגענו לחברון בדיוק עברנו לבית החדש שלנו. זו הייתה התרווחות מסוימת ופתאום לחזור עוד פעם לצמצום...

גורמים נוספים שהעצימו את תחושת הזרות בקרב הילדים שהגיעו לחברון היו הבדלים במאפיינים אתניים וברמת הדתיות, שלעיתים היו משמעותיים. גבי, בן למשפחה החילונית היחידה בבית הממשל, מתאר הרגשה כזו על רקע של חשיפה למנהגים דתיים שנטמעו

בן-רגע בסדר יומו בלי שרצה בכך והדגישו את חריגותו במשך כל תקופת שהותו במקום: אתה ישר רואה שכולם דתיים ואנחנו חילונים... זה היה מעבר חד.

שולי, בת למשפחה מרובת ילדים ממוצא מזרחי, מספרת על שינוי דרמטי: היה לנו הלם תרבותי... אני זוכרת את הלכלוך, את הבלגן הזה. מעבר לזה בלק אאוט... אני חושבת במבט לאחור מבחינות מסוימות הייתה נקודת שבר... חתך כזה של משהו שהייתי מאוד מורגלת אליו, סביבה מאוד טובה לי... מצד שני יש בזה חוויה מאוד מיוחדת. זה היה גם וגם.

ורבקה אומרת: הסתכלתי ואמרתי מה זה החיים האלה.

גם אורנה אומרת: הכול היה כמו שאני אקח אותך עכשיו לירח.

וכך גם אילנה: כיום בראייה לאחור, זה אומץ לשנות הרגלים. אם רוצים להצליח, הולכים למקומות שלא נוח לנו. פשוט למקום לבד. הר בודד. בלי קהילה. בלי משפחה. בלי ידיים. ולבנות הכול מחדש.

מטפורית אפשר לתאר את המהגר כאדם זר החוצה את גבולות המקום המוכר ועובר אל המקום הלא נודע, ומשעה שעשה כך משימתו היא לזהות את הקודים התרבותיים

עולים לרגל מחברון למכה, 1969